

na 600.000 viděl národní katastrofu, která vyžaduje mimořádné pomoci. V projevu min. Bechyně byl spatřován neodůvodněný pessimismus. — Národní banka opírajíc se o pozorování tendencí hospodářského vývoje, vyslovila naději, že nezaměstnanost — zejména s blížícím se jarem — poklesne. Politické porady byly brzděny nemocí některých politiků (Czech, Bechyně, Mlčoch) a ne v poslední řadě i různými názory o otázkách hospodářských. Byla to zejména otázka zdanění minerálních olejů, která narazila na obtíž. Jednání o obchodní smlouvu s Maďarskem je na mrtvém bodě a nastalo jednání o obchodní smlouvu s Jugoslavií, které skončilo dohodou, tak že zbývá jen formální podpis smlouvy. — V Berlíně byla podepsána po obtížném jednání dohoda o uhelném režimu mezi republikou Československou a Německem. Poslanecká sněmovna projednala investiční půjčku. Podzimní zasedání, které vykonalo mnoho na poli hospodářském se skončilo, aby jarní zasedání bylo zahájeno zase ve znamení předloh hospodářských; jde tu hlavně o fond vodocestný, meliorační a silniční.

Z německého tábora vzbudil velkou pozornost projev ministra dra Spiny v Teplicích, na sjezdu Svazu německých zemědělců. Projev ten byl klidným přihlášením k politice aktivismu, který se chce prodělati k lepší budoucnosti těžkou denní prací. Spina se tu dotkl problému národnostního, žádal o prohloubení spolupráce s českými agrárníky, poukazuje na solidaritu, která byla uskutečněna mezi stranami soc. demokratickými. Jeho projev našel živé a kladné porozumění v českém tisku. Z německého tisku byla to zejména »Deutsche Presse«, která k němu zaujala stanovisko odmítavé, což je vysvětlitelné ostrou oposicí této frakce, jejíž poslanec dr. Mayr-Harting nepochodil ve sněmovně s agitačním návrhem, aby o investičním úvěru rozhodovala parlamentní komise. Také »Bohemia« a »Prager Tagblatt« nenašly zalíbení v klidném projevu ministra Spiny; pomohly si tím, že závažné pasáže projevu prostě potlačily. — Z republiky byl vypovězen korespondent »Leipziger Neueste Nachrichten«, Kornhuber, jeden z těch korespondentů, kteří svoji funkci viděli v nekritickém útočení na vše československé. Kornhuber našel ochránce v »Bohemii«; zajímavé jest, že Kornhuber píše pro »L. N. N.« z Maďarska.

4. březen, vzpomínka na 4. března 1919. Mezi našimi Němci uplynul klidně a nutno tu poukázat zejména na »Sozialdemokrat«, který poukázal, jak málo mají právo němečtí šovinisté se dovolávat památky padlých 4. března.

Na Slovensku, kde byl jmenován přípravný výbor pro maďarskou společnost věd a umění, vzbudila velkou pozornost ustavující schůze zemské maďarské hospodářské jednoty. Schůze té zúčastnilo se 250 delegátů z 240 obcí. Frakce se opírala asi o 68.000 voličů a chtějíc uplatnit zájmy Maďarů, pokouší se o kladný poměr ke státu. Myšlenka aktivismu nachází tedy odezvy i mezi maďarskými stranami, zatím co Hlinkova lidová strana stále tápá.

V této neklidné době oslavy presidenta Masaryka 7. března byly světlým bodem, který ukázal význam T. G. Masaryka pro stát a demokracii.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Exodus nacionálních socialistů z říšského sněmu. — Návštěva ministra Curtia ve Vídni. — Anglická hospodářská a politická krise. — Námořní dohoda. — Mír s Indií. — Španělský pokus o revoluci. — Agrární porady. — Strach z Ruska.

Německá strana národně-socialistická, která dobyla v loňských volbách do říšského sněmu převahujícího vítězství, opustila parlamentní půdu, poněvadž zde byla s německo-nacionální frakcí Hugenbergovou izolována. Kanceléř Brüningovi podařilo se udržeti blok všech ostatních národních stran od katolického Centra až po konservativní agrárníky pohromadě a docíliti při tom určité spolupráce se sociální demokracií. Pevná střední linie v politice vnitřní i zahraniční, kterou vláda beze strachu o popularitu nastoupila, zabránila krajní pravici ve využití jejího volebního vítězství. Byla zbavena vlivu na vládu, což byl jen důsledek toho, že chtěla vše nebo nic. Odchod z parlamentu musil ovšem

míti své následky. Národní socialisti byli přinuceni stupňovati své demagogické metody a přenést svoji působnost do práce »podzemní«, na druhé straně objevil se parlament docela jiného složení, než jaký vyšel ze všeobecných voleb. Nelze popřít, že situace, tím vytvořená, má své nebezpečí. Národní socialisti zbavili se sice sami plodů svého vítězství, neboť když kandidovali do říšského sněmu, měli zajisté v úmyslu něco tam dosáhnouti, ale nejsou v dnešním Německu rozhodně veličinou zanedbatelnou, jak také svědčí ještě poslední místní volební výsledky, a je tudíž třeba sledovat pečlivě další vývoj. První obavy z velkých pouličních projevů nebo dokonce nějakých pokusů o puče vlivem národně-socialistických buněk v říšské obraně se sice nesplnily, ale to neznamená, že by o osudu německé demokracie mohl svět býti již uklidněn. Bude záležet na tom, jak se vyvinou poměry v říšském sněmu a zda všeobecná krise, postihující Německo více než kterýkoliv jiný stát evropský, se umírní. Levice je nyní v parlamentě silnější nežli pravice a je to tudíž pro ni zlá zatěžkácká zkouška podporovat dále konservativní vládu. Široká stranická veřejnost sociálně-demokratická naléhá na parlamentní vedení, aby situace využilo ve prospěch nouze pracujících vrstev, čímž vzniká rozpor stran socialistických, které mohou získat nanejvýš podporu středu se stranami pravice, které v parlamentě zůstaly. Kdyby tyto drobné frakce umírněného nacionalismu následovaly národní socialisty a nacionály, stal by se říšský sněm skutečně »*Rumpfparlamentem*«. V poslední době podařilo se sociálním demokratům opravdu prosadit některé osnovy, přičítící se dosud protěžovaným zájmům zemědělským a poslanec Schiele je opět na válečné stezce. Choulostivá situace vlády přinutila kancléře *Brüninga*, aby vzdal se svého úmyslu zajetí do Vídně. Návštěvu vykonal ministr zahraničních věcí *dr. Curtius* sám.

Vídeňská návštěva je pouze oplacením té, kterou v Berlíně nedávno vykonal rakouský ministr zahraničních věcí *dr. Schober*. Takové manifestace nevymykají se z rámce běžných projevů v zahraniční politice a zejména Rakousko a Německo nemají světu co nového říci. Každý ví, že Anschluss již dávno přestal být aktuální a že ani od zájezdu říšského ministra netřeba se obávati oživení této otázky. *Rakousko* požívá značných výhod ze svého prostředkovacího postavení mezi západem a východem i severem a jihem a je dnes, možno říci, přímo jakýmsi *hýčkaným dítětem Evropy*. Od nynější vlády lze nejméně očekávati, že by tuto již dobrou tradici sebe méně porušila. Kabinet *Vaugoin-Starhembergův* byl, jak je dnes již jisto, pouhou dobrodružnou epizodou, nyní pracuje se střízlivě a v pravém slova smyslu samostatně, a na druhé straně zas nynější vláda berlínská a ministr *Curtius* osobně budou ti poslední, kteří by tomu nerozuměli a chtěli cesty Rakouska rušit. Rakousko a Německo cítí ovšem jednotně, zdůrazňování kmenového společenství a kulturní jednoty můžeme slyšet při každé příležitosti, ale to neznamená dnes již nic jiného, nežli výraz přátelství, jaký může býti i mezi dvěma úplně samostatnými státy. *Rakousko neprovede Anschluss*, neprovedlo-li jej již dříve a přitom staví se reální spolupráci obou států v cestu překážky snad větší, než mezi státy jinými, které politicky nejsou si tak blízké. Ve Vídni si sami netají *zklamání z dosavadních pokusů o sblížení s Německem* na poli právním a hospodářském a není pochyby, že ani poslední přátelské projevy na těchto tvrdých faktech skutečného života nic nezmění.

Anglická nezaměstnanost nevzrostla sice v posledních měsících tak překotně jako nezaměstnanost německá, ale to je pochopitelné, poněvadž již předtím po celá leta je mimořádně vysoká. Stabilisace tohoto neblahého zjevu na trhu práce je zjevem jistě povážlivějším nežli sebehorší krise akutní. Přitom Anglie není zvyklá nouzi a nechce snižovat svoji životní míru. *Honorování nezaměstnaných ze státních prostředků* — neboť věru není to pouhá podpora podle našich představ — musí na trvalo státi se takovým břemenem, že prostě *žádný rozpočet nemůže je snést*. Tak se stalo, že sám socialistický kancléř pokladu *Snowden* musil v parlamentě přiznat tísnivou situaci a ohlásit opatření, která, kdyby je byl pronesl ministr občanské vlády, byla by musila vzbudit rozhořčení širokých mas jako brutální útok na životní úroveň dělnictva. *Snowden* neřekl však nic jiného nežli že odhalil trapnou skutečnost. Anglie opravdu nemůže již zvyšovat daní, poněvadž je nejvíce zatížena mezi všemi průmyslovými státy světa a jinak nemá čím krýtí hrozivý deficit. Takovouto řeč ovšem lid nerad slyší a nelze

se divit, že dochází k *odboji levého křídla* a že se počínají organisovat zvláštní skupiny ve všech stranách, které přicházejí s rozmanitými radikálními prostředky. Ve straně dělnické je to sir *Oswald Mosley*, známý aristokratický socialista, kterého dnes již nazývají anglickým Hitlerem. Zaplavuje Anglii svými manifesty, v nichž se parlamentu podle osvědčených vzorů vytýká zvanivost a žádá direktorium odhodlaných mužů, které by provedlo jakýsi program všeobecné mobilisace kapitálu a práce. Ale nepoměrná většina stoupců stran zachovává klid a důvěru starým vůdcům. Ve straně liberální získal *Lloyd George* svoji někdejší autoritu a může rovněž velkou většinu svých stoupců v parlamentě dávat k dispozici vládě Mac Donaldově za to, že připravila jemu vyhovující volební reformu a přijímá jeho rady zejména v politice zahraniční. Tím byly naděje konservativců na rychlý příchod k moci zmařeny, ač doplňovací volby ukazují dále příliv voličů zleva na pravo. Je však pozoruhodné, že přírůstky nepřicházejí k dobru oficiálnímu vedení strany, nýbrž opozici, která se zde již delší dobu formuje pod vedením tiskového lorda *Beaverbrooka*. To znamená, že posice vlády Mac Donaldovy je sice v parlamentě zajištěna pomocí liberální skupiny, která jí opatřuje většinu, ale v zemi zůstává *nejistota*, která se jeví zejména také *nepatrnou účastí volební*. Nikdo nemůže však popřít, že na poli zahraniční politiky pracuje dnešní vláda vytrvale a úspěšně, Mac Donald zahájil již, jak známo, své působení zjednáním dohody s Amerikou a nyní může zaznamenávat další dva historické úspěchy, mír s Indií a námořní dohodu mezi Francií a Itálií.

Námořní dohoda, sjednaná v Londýně po úspěchu americkém zůstala kusá, poněvadž rozpor mezi oběma latinskými velmocemi nebylo lze jen tak mimochodem urovnati. K tomuto cíli nesly se námahy celého posledního roku a státní departement americký podporoval zde horlivě snahy vlády londýnské. Do poslední chvíle nebylo možno zjistit žádný pokrok, až tu náhle byl svět překvapen hotovým faktem. *Henderson* zajel se svým prvním lordem admirality přímo do Paříže a pak do Říma, což samo o sobě znamenalo již, že jde pouze o formální a co možno slavnostní kodifikování dohody. Její obsah nepřekvapuje, po technické stránce byly již takové návrhy připraveny dávno, scházela však dobrá vůle nebo prostě řečeno náležitý politický nátlak, zejména na Itálii. Italské loďstvo nemohlo nikdy vyrovnati náskok, který Francie má zejména v těžších lodích bitevních, přesto však Mussolini nechtěl za žádnou cenu *resignovat na paritu*. Nyní spokojuje se vyrovnáním v kategoriích křižníků zejména lehčích, a ponechává *Francii její náskok v lodích bitevních*. Situace ve výzbroji obou států bude do roku 1936 stabilisována. Roční program snížen s dosavadních 40.000 na 21.000 tun. Francie podrží převahu 155.000 tun. Francie chce postavit zejména dva dreadnoughty, které by čelily novým lodím německým, o nichž se toho tolik nabáhalo. Kompromis francouzsko-italský uskutečnil se tedy vlastně na *útraty Německa*. Francouzská námořní převaha přesunula se z moře Středozemního na moře Severní. Proto je pochopitelné, že německý tisk vítal ji s počátku velmi nevládně, obáváje se zejména, že obnova srdečné dohody ublíží mu na příští konferenci odzbrojovací v roce 1932. Potom nastalo však uklidnění, když *Henderson* prohlásil, že Anglie chce zůstatí přísně objektivní. Je zřejmo, že jde tu o široce založený pokus *upraviti cestu obecnému kompromisu v příštím roce*. S Německem bude se jednat jako se jednalo s Itálií. Jde jen o to, *zda německá vláda bude míti také tolik porozumění pro reální podmínky situace, jako je měla vláda italská*. Mussolini dovedl vystihnout psychologický okamžik, kdy je možno získati maximum, ale dovedl se také spokojiti s maximum možného. Netrval dále na požadavku, který se ukázal neuskutečnitelným. Právě tak Německo může dosáhnouti značných výhod jak po stránce finanční a hospodářské, tak ve věci své výzbroje, bude-li ochotno se přizpůsobit a dovede-li vzbudit důvěru v mírumilovnost svých úmyslů. Je samozřejmo, že jeho politika musí v tomto směru pracovati *dříve nežli bude postavena na odzbrojovací konferenci před hotové skutečnosti*.

Dosažené i očekávané výsledky v mezinárodní politice jsou úspěchem vlády britské a je možno za ně děkovati právě jen tomu, že tato vláda se odhodlala k *nové aktivitě* v evropské politice. Příliš dlouho vzdalovala se kontinentu a pokoušela vyjít bez svých bývalých spojenců. Ale jednostranná

orientace na Ameriku ukázala se nedostatečnou právě na námořní konferenci londýnské. Vláda Mac Donaldova musila nahlédnouti svůj omyl. Ale nestačilo prostě se vrátit, posice Velké Britanie byla mezitím značně otřesena nedostatkem důvěry v solidnost britské moci. Trvalé hospodářské potíže a choulostivé problémy imperiální spolu s passivitou vlády vzbudily dojem slabosti. Bylo třeba nejprve *konsolidovat posici uvnitř* nežli se mohlo s důrazem vystoupiti navenek. To se podařilo jednak dohodou s liberály, která zaručuje nynější vládě určitou bezpečnost existence, jednak zdařilým vyjednáváním o *smír s nacionalismem indickým*. Positivní výsledek »konference u kulatého stolu« nemohl se sám o sobě ještě považovat za úspěch, poněvadž bylo známo, že rozhodující činitelé indiští nebyli zde právě zastoupeni. *Arbitrem* mezi umírněnými a konservativními živly na jedné straně a mezi bouřliváky nacionálního kongresu na druhé straně, je *Mahatma Gandhi*. V jeho rukou bylo tedy pravé rozhodnutí o tom, zda kompromisnímu projektu ústavy, vypracované v Londýně, bude poskytnuta příležitost se rozvinouti a osvědčiti. Místokrál *lord Irwin*, jemuž se podařilo udržeti přes politické rozpory osobně stále dobrý poměr k indickému národnímu vůdci, dospěl po namáhavých poradách opravdu k pozitivnímu konci. Gandhi uznal nezbytnost anglické účasti ve správě Indie, aspoň na dohlednou dobu, a uznal také výhody, které samostatné Indii může přinést účast ve společenství svobodných britských národů. Proti spojené moci Velké Britanie a mravní autoritě Gandhího nemůže krajní křídlo svaradžistů svůj odpor udržet a tak není pochyby, že *odvážný experiment indického osvobození*, do něhož se Anglie pustila, bude míti volnou dráhu. Bude-li úspěch aspoň takový, jako byl při řešení podobného problému v Irsku, třeba rozsah byl tisíckrátě zvětšen, vzroste autorita Anglie v mezinárodních poradách na bývalou výši, což v zájmu evropského míru není rozhodně lhostejné.

Španělsko je již po dobu delší jednoho roku ve stavu těžké *latentní krise*. Od pádu diktatury Riverovy vyjednává se mezi ústavními a mocenskými činiteli o přiměřenou formu nové ústavy a vlády v zemi. Král je odhodlán vzdáti se zastaralých privilejí a přizpůsobit svou zemi moderním potřebám demokratickým, ale nechce se vydati na milost a nemilost ústavní revoluci, která by se mohla zvrhnout v revoluci v plném slova smyslu. Proto pověřil nejprve šéfa svého vojenského kabinetu generála Berenguera přechodným režimem a když po celoročním namáhání musil doznat marnost svých snah zjednat si podporu vůdců stran, pozval nejvíce vynikající osobnost mezi nimi, bývalého konservativce a potom revolucionáře *Sancheza Guerra*, aby jemu svěřil týž úkol. Fakt, že Sanchez Guerra poslání přijal, nasvědčoval tomu, že oposice je ochotna s králem se smířit a zdálo se již, že revoluce bude převedena do legálních forem. Ale pak došlo přece ku krachu, buď z toho důvodu, že *designovanému ministerskému předsedovi nezdála se dosti spolehlivou podpora levých stran*, bez nichž se nemohl obejít, nebo že *král nedůvěřoval kabinetu takového složení*, jaké mu Sanchez Guerra nabízel. Byla to opravdu krkolomná cesta. Uvolnění politických sil v takovém rozsahu mohlo vésti k událostem, jež by se nedaly kontrolovati. Co však politickou veřejnost evropskou nejvíce překvapilo, byl úspěch, který měl král Alfons se *zabrzdním vývoje*, když jej sám zahájil a nechal již dospět tak daleko. Nově jmenovaná vláda *admirála Alvareza* je jen obměnou vlády Berenguerovy, rozhodujícími osobnostmi jsou tu vojáci. Spolehlivost armády je patrně hlavní zárukou královy moci ve Španělsku a vysvětluje ovládnutí situace v posledním okamžiku. Že by tím byl vývoj ukončen, nelze ovšem říci. Vláda sama slibuje poskytnouti všechnu příležitost k účinným reformám cestou parlamentní a vypisuje volby, aspoň do obecních a místních zastupitelstev, již na nejbližší dobu. Prerogativy koruny mají však býti zachovány.

Krise evropského zemědělství, která se stává zvláště akutní ve státech jihovýchodních, v Maďarsku, Rumunsku, Jugoslávii, budí mezinárodní pozornost a nutí k pomocným opatřením ve velkém slohu. Společnost národů zabývala se věcí již několikrátě a v poslední době ustaven byl zvláštní komitét ve studijním výboru evropské konference, aby přinesl konkrétní program hospodářských opatření pomocných. Ovšem snáze je pověřiti někoho takovým posláním, nežli je vyplniti. Konference, která se v Paříži sešla za účasti 27 států, nemohla učiniti nic více nežli podati obraz skutečné situace a upozorniti vlády, kterým připadá odpovědnost a které mají v moci konečné rozhodnutí, na nebezpečí,

ze situace vyplývající a na společný zájem, který tu je. Evropa, zejména střední, mohla by býti soběstačná ve svém hospodářském životě, není žádné nadprodukce zemědělské v této oblasti, šlo by však o to vyhradit preference jihovýchodním státům, aby se jim umožnilo celou žerň prodat a za stržené peníze učinit opět nákupy výrobků průmyslových ve státech vyvázejících. Přebytky loňské sklizně nejsou však ani co do kvanta ani co do kvality takové, aby mohly na trhu hráti velikou roli. *Problém zemědělské výroby* v těchto oblastech je především *problémem jejího zlepšení a z hospodárnění*, k čemuž je zas potřebí úvěrové pomoci za vhodných podmínek. K tomu je mezinárodní kapitál dnes ochotný a dojde k *založení evropské agrární banky*. Na trvalo není však možno zajistit úspěch evropské zemědělské produkce, nedojde-li k určitému rozdělení trhu v dohodě s *Amerikou*, ba dnes možno říci již i s druhým velkým producentem a exportérem obilí, *sovětským Ruskem*. Ruský dumping, ohrožující zdejší trhy — zatím jen sporadicky, stává se obecně pocítovaným nebezpečím zítřka.

Důvody k těmto obavám plynou z hlášeného *zdaru ruské pětiletky*, to jest velkolepého pokusu o urychlenou kapitalisaci tohoto ohromného území s neohrazenými hospodářskými možnostmi. Až dosud hrálo Rusko určitou roli ve světovém hospodářství jen ve smyslu negativním: vypadnutím z normální směny statků a nanejvýš ještě rozruchem, neklidem, který zanášelo do sociálních poměrů. Nyní však nejen že Rusko není a nechce býti tím prostým odběratelem evropských průmyslových přebytků, jakým bylo před válkou, chce se státi naopak ještě ohromným konkurentem dosavadních průmyslových států, které již dnes nevědí, co se svými výrobky. Rusko kupuje nyní v Evropě a v Americe velmi mnoho, ale kupuje jen to, co se zemi nedostává a čeho je třeba k zařízení vlastní výroby, jsou to tedy nákupy speciální a dočasné. Jakmile bude mít své investice v pořádku, chce dozně zastavit odběr z Evropy a *zahájit ofensivu, která má mít ráz nového pokusu o sociální revoluci světovou*. Má-li se taktó hledět na věc, třeba se arci obáváti těžkých nesnází a chystat včas k jednotné obraně. Jednoduchá opatření celní, podnikaná izolovaně, nemohou státy před takovým nebezpečím ochrániti. Rusko bylo pozváno do Evropského výboru ženevského, který se otázkami jednotného hospodářství zabývá a bude zde možno na každý způsob podrobiti je jistému výsledku a zkoumání, pokud má takové úmysly. Nebude-li se chtít přizpůsobit mezinárodnímu obchodu, kupovat tak jako prodávat, budou evropské státy zajisté donuceny k *účinné solidaritě*.

Dr Rudolf Procházka.

LITERATURA.

K. Č.: HOVORY S T. G. MASARYKEM. II. ŽIVOT A PRÁCE. Vydalo Aventinum — Čin v Praze 1931. Stran 171 za Kč 30.—.

»Vydavatel poznamenává, že tyto Hovory, třeba sestavené v životopisném sledu, nejsou životopisem a nečiní nároků na historickou úplnost ani na kteroukoliv jinou vlastnost historiografickou krom té jediné: že, pokud dobrá vůle a paměť stačí, uchovaly to a jen to, co bylo skutečně řečeno«, praví Karel Čapek v doslovu k druhému dílu svých Hovorů s T. G. Masarykem, které jsou věnovány období od docentury Masarykovy na vídeňské universitě až do dneška. A právě proto, že »uchovaly to a jen to, co bylo skutečně řečeno«, jsme za ně autorovi vděční. Jsou sice skoupými na údaje ze soukromého, intimního života Masarykova, snad tu a tam obsahují i leckterou nepřesnost, ale jsou přes to vše krásným obrazem plodného Masarykova života se všemi zápasy a vítězstvími, jež se budou zdáti příštím pokolením přímo pohádkovými, často až neuvěřitelnými. A je v nich stručná odpověď téměř na všechno, k čemu byl Masaryk nucen zaujmouti své přesně vyhraněné a podrobně zdůvodněné stanovisko, je v nich však i řečeno, co činiti a čeho se vystríhati v přítomnosti a budoucnosti, aby život jedince, rodiny, celého národa a nového státu se utvářel krásně a šťastně, tak jak se utvářel život vyprávějího filosofa a státníka podle jeho vlastního doznání.

Masaryk se přiznává, že z kulturní Vídne mu byl a zůstal nejbližším filosof Brentano, veliký